

VARIA. RECENZII

O carte necesară: *La nuntă în satele sălăjene. O lectură antropologică a tradițiilor nupțiale*, de Camelia Burghele, Ed. Etnologică / Caiete Silvane, București / Zalău, 2014 (conf. dr. Narcisa Alexandra Știucă)

Lucrarea Cameliei Burghele este o reușită incursiune diacronică în cel mai spectaculos dintre riturile de trecere, cel dedicat căsătoriei, aria de referință fiind zona etnografică Meseș. Așa cum arată în argumentul prin care își deschide volumul, autoarea are o dublă intenție: aceea de a actualiza informația etnografică relativă la temă, fructificând în același timp studii anterioare, unele dintre ele pe nedrept uitate sau ignorate (cum este cazul „monografiei folcloro-sociologice” elaborată de cercetătorul polonez W. Truskowski în satul Treznea în iarna anului 1938) și slujindu-se de abordările actuale datorate evoluției disciplinelor etnologie și antropologie, în care se înscriu și contribuțiile colegilor săi de generație.

Conceperea în această manieră a demersului său imprimă atât ritmul și traseele cercetării de teren, cât și structurarea studiului în sine. Astfel, aceasta este alcătuită din două părți principale ample care urmează firul evenimentelor preliminale, liminale și postliminale mai întâi din perspectivă etică și apoi emică. Acestea li se adaugă un appendix absolut necesar și inedit în același timp: festivizarea excesivă a nunții actuale, cu toate mutațiile structurale, funcționale și de rol pe care le presupune procesul marketizării tradițiilor. În partea a doua autoarea optează pentru reconstituirea scenariului nupțial prin metode narative și provocarea performării repertoriului, oferind în acest fel imaginea variațiilor locale și, în același timp, măsura competenței folclorice a unor persoane care se bucură de prestigiul comunităților în virtutea rolurilor ceremoniale pe care le-au îndeplinit de-a lungul timpului.

La nuntă în satele sălăjene este scrisă într-un stil alert, în care savoarea graiului local se îmbină în mod surprinzător cu discursul pertinent științific. Ceea ce atrage dintru început este echilibrul păstrat de Camelia Burghele între nostalgia trecutului și trăirea pleneră a prezentului, între descriptiv și analitic, între ineditul local și constantele ceremonial-rituale universale.

A scrie astăzi despre căsătorie și nuntă din perspectivă etnologică / antropologică este un act de curaj din două motive: mai întâi pentru că pare a fi un subiect vetust, epuizat, iar mai apoi pentru că mentalitatea și stilul de viață sunt atât de profund transformate încât întemeierea unei familii – în sens tradițional – nu se mai așază sub semnul aceluiași valori, ci tinde să sfideze și chiar să sfărâme toate tiparele juridico – morale, culturale și chiar pe cele religioase.

Totodată era nevoie de un asemenea studiu fie și pentru a echilibra abundența celor tanathologice, dar nu numai; pentru generația optzecistă a etnologilor români (deși aș înclina s-o încadrez pe Camelia Burghele în generația postdecembristă...) un studiu despre riturile de trecere, despre relațiile de rudenie și despre dinamica practicilor cutumiare constituie o probă de maturizare științifică și un atu în impunerea definitivă în lumea academică.

Volumul *La nuntă în satele sălăjene* nu este „o carte din cărți”, ci rezultatul unor cercetări de teren minuțioase, făcute cu pasiune și atașament pentru zonă. Este o lucrare în care perspectiva emică tinde să o completeze și mai ales să o consolideze prin argumente pe cea etică. În fine, ca mai toate cărțile elaborate de Camelia Burghele, este o carte-caleidoscop care eludează subtil modelele – fără a le sfida – și etalează

atât documente care se aștern pe axa sincronică, punând chiar sub lupă, rând pe rând, provincia istorică, zona etnografică și satele-eșantion, cât și pe cea diacronică, tinzând în acest fel spre înfăptuirea unui act de restituire sau mai curând de conservare și patrimonializare.

Așa stând lucrurile studiul urmează cu înțelepciune (dar nu și cu totală obediență științifică) structura riturilor de trecere propusă la începutul veacului trecut de Arnold van Gennep: preliminal, liminal, postliminal. Dar cum democratizarea informației și necesitatea interacțiunii continue între cercetător și subiect impun în lumea contemporană noi reguli și o nouă retorică, regăsim transpuse – onest și scrupulos tratate și ierarhizate – cadrele de inițiere și prilejurile de cunoaștere, armonizarea relațiilor de gen și a celor familiale, succedate de apex-ul ceremoniei nupțiale și de actele rituale de integrare și consfințire a noii condiții.

Alteranța de voci – de la cea a specialistului documentat și dispus la interpretări diacronice și comparate, la cea a insider-ilor purtători – cu vocație recunoscută – ai valorilor patrimoniale locale sugerează însăși atmosfera fremătătoare și agonistică a nunții. Căci, așa cum spune un vechi aforism românesc, *Moarte fără bănuială și nuntă fără vorbe anevoie se găsește...*

Experiența indubitabilă în cercetarea de teren de care dispune autoarea nu se datorează numai avantajului de a „face etnologie acasă”, ci mai ales utilizării cu abilitate a unor tehnici pe cât de diverse, pe atât de productive de la cele etnografice și sociologice la cele de istorie orală și – în mod mărturisit – la experimentul etnologic concretizat în provocarea performării, reconstituirea narativă a cutumelor și confruntarea subiecților cu propria imagine reflectată în lucrări tematice mai vechi. Trebuie să subliniez faptul că nu este vorba de un exces de erudiție metodologică ci de o intuiție îndelung cizelată în teren, aceea a faptului că realitatea pe care o trăim – indiferent cum ni se înfățișează ea astăzi – reclamă o îmbinare complexă și ingenioasă a metodelor clasice și moderne, întrucât aproape nimic din ceea ce odinioară se revela la o banală observare directă nu mai transpare cu ușurință nici măcar în interviuri de o amploare considerabilă.

Așa cum spuneam acum ceva vreme într-o lucrare dedicată debutanților, „Cele mai multe calități care asigură succesul în anchetele de teren se referă la angajarea relațiilor interpersonale și de comunicare: sociabilitatea și flexibilitatea, respectul și aprecierea valorilor Celuilalt, tactul și răbdarea.” or distinsa noastră colegă Camelia Burghel este astăzi, și prin această nouă contribuție a sa, un model veritabil dar nu prea lesne de urmat căci, pe lângă calitățile minimale pe care le „prescriam” eu studenților, domnia sa a mai fost hărăzită cu multe altele. Dincolo de orice accente encomiastice, un lucru este cert: este un mare noroc pentru Camelia Burghel că s-a născut în Sălaj, dar în egală măsură și pentru această arie culturală (plăpând cercetată mai înainte) că ea a ales să devină etnolog.

Notă: volumul *La nuntă în satele sălăjene. O lectură antropologică a tradițiilor nupțiale*, de Camelia Burghel (Ed. Etnologică / Caiete Silvane, București / Zalău, 2014) a fost distins cu premiul Asociației de Științe Etnologice din România (ASER) pentru anul 2014

Gheorghe I. Brătianu, *File rupte din cartea războiului*, postfață de Acad. Șerban Papacostea, București, editura Scripta, 2006, 200 p. (dr. Constantin-Liviu Demeter)

Primul Război Mondial, sau Marele Război – conform istoriografiei de atunci –, am putea spune că a creat acea ispravă în care țaranii români intrau pe un front de luptă, fără să se întrebe de riscul înfruntării cu alte oști, ci convingși de izbânda unității noastre naționale.

Tot astfel s-a întâmplat și cu voluntarul Gheorghe Brătianu, tânărul fiu de numai 17 ani al prim ministrului liberal, Ion I.C. Brătianu sau Ionel Brătianu, la rându-i, fiul cel mare al lui Ion C. Brătianu, înaintea lui Vintilă și Dinu Brătianu. Gheorghe Brătianu, căci despre el este vorba, a încercat să-și desăvârșească